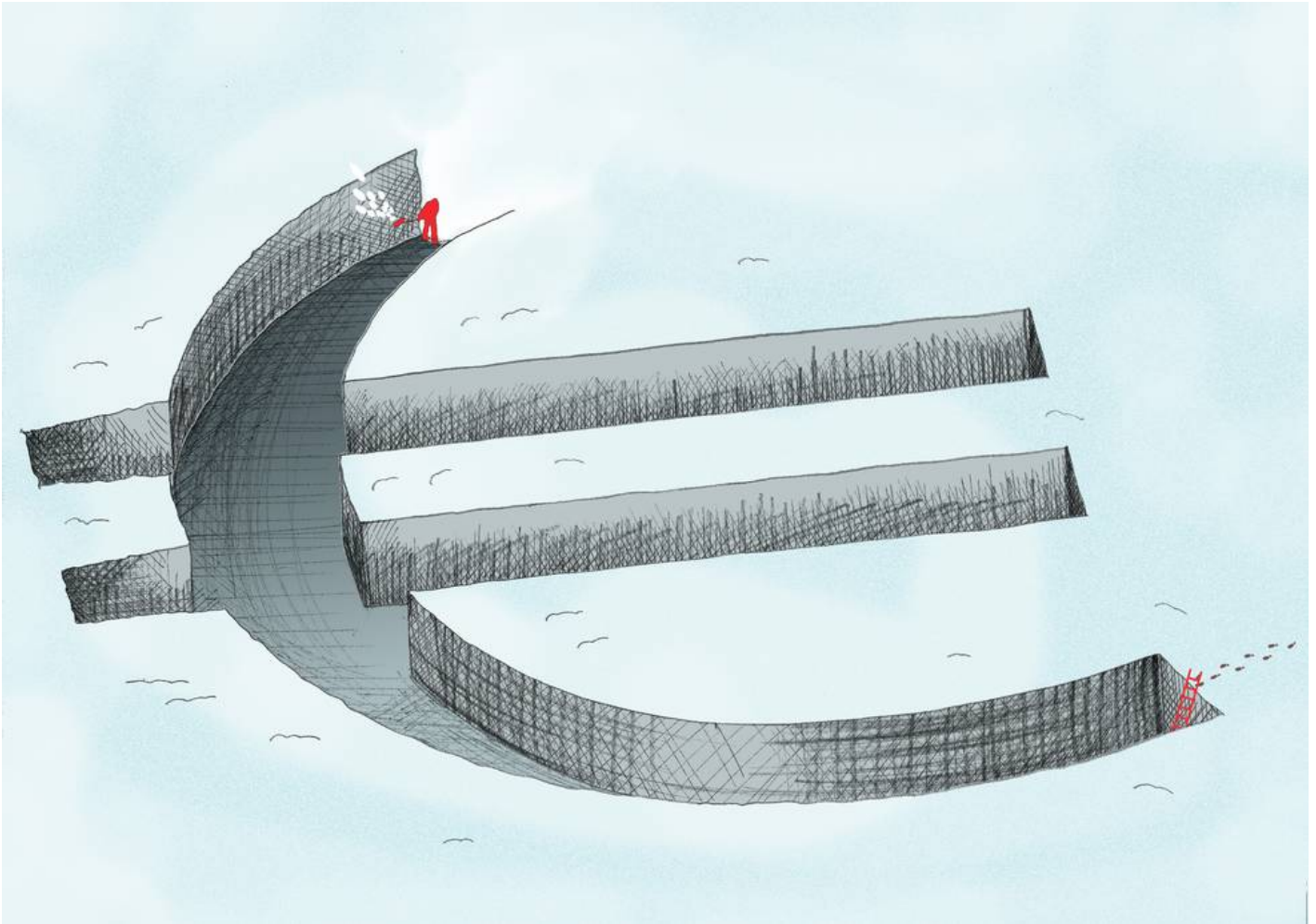

OMA RAHA 07:30

Suomalainen puhuu raha-asioistaan vain pakon edessä — tässä kolme syytä, miksi keskustelu rahasta on niin vaikeaa

Tabu murtuu hitaasti. Helpointa rahasta puhuminen on alle kolmekymppisille.

Suomalaiset mieluummin vaikenevat kuin puhuvat raha-asioistaan. Esimerkiksi palkasta ollaan yleensä visusti hiljaa. Kuva: päivi virta-salo

Raha on suomalaisille yksi kiusallisimmista puheenaiheista. Esimerkiksi oman palkan kertominen tuttavalle tuntuu vähän samalta kuin joutuisi paljastamaan oman painonsa tai asioita seksielämästään.

Selvitimme kolme syytä, miksi näin on, ja pohdimme, mitä asialle voisi tehdä.

1. Häpeä

Lähes kolmannes suomalaisista välttelee raha-asioista puhumista jopa läheistensä kanssa, kertoo S-pankin tekemä kysely. Usein syynä on häpeä.

Eniten rahasta puhumista karttavat ne, joilla on siihen liittyviä ongelmia, esimerkiksi liian vähän rahaa. Mutta yhtä lailla häpeää aiheuttaa se, että rahaa on enemmän kuin toisella. Esimerkiksi muhkeaa perintöä saatetaan salailla muilta.

Häpeä herää vuorovaikutustilanteissa, joissa ihminen kokee olevansa muita heikompi tai huonompi tai tehneensä jotain kiellettyä. Raha kytketään valtaan ja asemaan yhteiskunnassa.

– Vaikka ihmisen arvoa ei mitata rahassa, raha vaikuttaa siihen, millaiset mahdollisuudet hänellä on osallistua elämään, sanoo yliopistonlehtori Anniina Kaittila Turun yliopiston sosiaalitieteiden laitokselta.

Takuusäätiön toimitusjohtajan **Juha A. Pantzarin** mukaan yksi merkittävimmistä syistä häpeään on se, että meillä talusasioita pidetään henkilökohtaisina yksityisasioina.

– Suomessa ei ole totuttu keskustelemaan arjen raha-asioista: palkoista, toimeentulemisesta, mihin rahat riittävät ja miltä tuntuu, kun rahat eivät riitä. Myös yhteiskunnallisessa keskustelussa kuullaan edelleen liian harvoin, paljonko keskimääräinen palkansaaja tienaa ja millainen on hänen elintasonsa, hän kirjoittaa OK-perinnän blogissa.

2. Palkkasalaisuus

Syvälle suomalaiseen kulttuuriin juurtunut palkkasalaisuus saa ihmiset varovaisiksi puheissaan.

EU on suositellut palkkojen ja palkanlisien tekemistä julkisiksi. Suomessa kuitenkin vain julkisen alan, kuten kuntien henkilöstön, palkkatiedot ovat julkisia. Toki tulot käyvät ilmi myös julkisista verotiedoista.

Yksityiset työnantajat pitävät kiinni oikeudestaan palkkasalaisuuteen vetoamalla yksityisyydensuojaan. Taustalla voi olla pelkoa maineen menettämisestä. Jos palkkatiedot olisivat julkisia, paljastuisi, missä yrityksissä ovat alan matalimmat ja korkeimmat palkat.

Suomen Ekonomit on ehdottanut, että työnantajat vapautettaisiin velvollisuudesta tehdä tasa-arvosuunnitelma, jos ne sen sijaan avaavat henkilöstölleen palkkausjärjestelmänsä. Näin kukin työntekijä voisi arvioida palkkansa perusteet nykyistä paremmin.

– Palkkatietämys lisää työntekijän tyytyväisyyttä omaan palkkaansa, huomauttaa asiamies **Kosti Hyypä** Suomen Ekonoimeista.

Palkkausjärjestelmässä on määriteltävä, mistä osista palkka koostuu ja millä perusteilla palkkaa maksetaan. Perusteita ovat esimerkiksi työn vaativuus, työssä suoriutuminen ja tuloksellisuus.

Toimivat palkkausjärjestelmät koetaan kannustaviksi ja oikeudenmukaisiksi. Ne myös parantavat tutkitusti yrityksen tuottavuutta. Kaikilla työpaikoilla palkkausjärjestelmää ei kuitenkaan ole, tai se saattaa toimia vain henkilöstöhallinnon ja esimiesten työvälina.

– Tästä seuraa, että työntekijöille valuu palkoista epämääräistä tietoa, Hyypä sanoo.

Tietosuojavaltuutetun mukaan palkkatietoa voi pitää henkilötietona, jos sen voi suoraan liittää tiettyyn henkilöön. Yksityisen sektorin palkkatiedot ovat myös työnantajan suojaamisvelvoitteen alaisia.

Laki ei kuitenkaan estä palkkojen julkistamista yrityksen sisällä, jos asiasta päästään sopimukseen työpaikalla. Esimerkiksi it-alalla on yrityksiä, joiden työntekijöiden palkat ovat avoimia.

3. Aika

Suomalaisessa kulttuurissa ei ole ollut tapana leveillä varakkuudella. Tuloista on alettu puhua rehvakkaasti vasta 1980- ja 1990-luvuilla.

Suomi oli pitkään muiden maiden vallan alla, eikä meillä ole omia kuninkaallisia rikkauksineen. Ihmisen paikkaa yhteiskunnassa määrittävät voimakkaasti työ ja sen arvostus. Siksi emme puhu siitä, kuinka paljon kukakin tienaa.

– Ei haluta, että kukaan tuntisi oloaan eriarvoiseksi tai vähempiarvoiseksi kuin muut, Anniina Kaittila sanoo.

Hyvä tarkoitus on kuitenkin kääntynyt itseään vastaan: rahasta vaikeneminen on hidastanut palkkatasa-arvon toteutumista.

Tabusta on kuitenkin jo murtumisen merkkejä. S-pankin tekemän kyselyn mukaan helpointa rahasta puhuminen on alle kolmekymppisille.

Raha puheeksi saunan lauteilla

Viime marras–joulukuun vaihteessa Danske Bank järjesti suomalaisille avoimia ja ilmaisia saunavuoroja rahasta keskustelemista varten. Idean taustalla oli pankin teettämä kyselytutkimus suomalaisten taloudellisesta mielenrauhasta. Sen mukaan suomalaiset ovat oman taloutensa suhteen selvästi pessimistisempiä kuin ruotsalaiset, tanskalaiset ja norjalaiset.

Pankki halusi kannustaa ihmisiä puhumaan rahasta paikassa, jossa suomalaiset ovat aina löytäneet mielenrauhan ja keskustelleet vaikeistakin aiheista.

– Tämä oli ehkä vähän hullukin idea. Ajattelimme, että sauna on paikka, jossa ei välitetä tittleistä, taustoista ja ammateista, kertoo Danske Bankin kaupallinen johtaja **Ulla Koret**.

Saunomaan sai tulla kuka tahansa, kunhan mukana oli oma pyyhe ja avoin asenne. Tilaisuuksissa oli omat säännöt osallistujien keskinäisen luottamuksen säilyttämiseksi. Keskustelun sytykkeiksi oli muun muassa kirjattu kysymyksiä vesipullojen kylkiin.

Vuoroja oli varattu yleisiin saunoihin Helsinkiin, Turkuun, Tampereelle, Kuopioon ja Jyväskylään. Tilaisuuksiin saapui yhteensä noin 600 henkeä.

– Ilahduimme, miten hyvin suomalaiset lähtivät tähän mukaan. Osallistujissa oli niin miehiä kuin naisiakin ja myös lapsia, Koret sanoo.

Saunatilaisuuksien jatkosta ei ole Koretin mukaan tehty päätöstä. Ne olivat osa kampanjaa, johon kuuluu muitakin toimia.

– Katsotaan, mihin suomalaiset syttyvät eniten. Ei kyllä ole syytä, miksei tätä jatkettaisi.

Lähteet: ec.europa.eu, okperinta.fi, s-pankki.fi, sttk.fi, talouselama.fi, varallisuusakatemia.fi

Näin hyödyt

Uskalla avata suusi

Vapaudut Rahaan liittyvät töppäilyt voivat tuntua erityisen noloilta tai ahdistavilta, mutta koskaan ei ole liian myöhäistä pyytää apua. Huolista puhuminen helpottaa stressiä.

Ymmärrät Rahasta puhumalla voi suhteuttaa omaa talouttaan siihen, mikä on normaalia. Julkisuuden antama kuva on usein kaukana todellisuudesta.

Opit ja opetat Virheistään voi oppia, ja kertomalla niistä toisille voi auttaa muita välttämään samojen virheiden tekemistä. Pätee myös onnistumisiin.

Vaikutat Kun rahasta puhutaan työtovereiden, luottamusmiehen ja ystävien kesken, perusteettomat palkkaerot on helpompi löytää ja korjata.

Lähteet: duunitori.fi, muntalous.fi, okperinta.fi, puhutaanpalkoista.fi

Sanni Haikarainen